

Dader huiselijk geweld in

Evaluatie huisverboden stemt tevreden

ANNELIES DE JONG

In de korte tijd van haar bestaan, is de Wet tijdelijk huisverbod (Wth) redelijk succesvol. Dat blijkt uit een evaluatie van vijftig huisverboden in Zuid-Holland Zuid. Een onvoorzien gevolg van de wet is wel dat deze leidt tot een hoog percentage echtscheidingen.

Jaarlijks krijgt de politie meer dan 50.000 meldingen van huiselijk geweld, maar waarschijnlijk doen zich bijna tien keer zoveel incidenten voor: 450.000 per jaar (Ferwerda 2004). Huiselijk geweld kan de vorm aannemen van mishandeling en het was in 2006 zelfs de voornaamste oorzaak van moord en doodslag in Nederland (Ferwarda 2010). Sinds januari 2009 bestaat de Wet tijdelijk huisverbod (Wth), die het mogelijk maakt degene van wie geweldsdreiging uitgaat per direct de toegang tot de woning te ontzeggen. Het kabinet hoopt hiermee het geweld in huiselijke kring terug te dringen. De adempauze van een huisverbod kan gebruikt worden om preventieve maatregelen te nemen, bijvoorbeeld het starten van hulpverlening aan zowel daders als slachtoffers. Het huisverbod is ook een duidelijk signaal dat de samenleving het geweld niet accepteert. Het is niet zo dat het huisverbod lichtvaardig kan worden opgelegd. De oplegging is aan strikte regels gebonden. Overigens kan de uithuisgeplaatste via een kort geding bezwaar aantekenen tegen het besluit. Het Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD) evalueerde onlangs de eerste vijftig huisverboden in Zuid-Holland

Zuid (deze regio bestaat uit de Drechtsteden en Alblasserwaard-Vijfheerenlanden). Niet alleen bestuurders en professionals kregen een vragenlijst; ook daders en slachtoffers werd gevraagd naar hun ervaringen. Hoewel niet van iedereen een adres bekend was, reageerden uiteindelijk 23 achterblijvers (slachtoffers) en 13 uithuisgeplaatsten (daders). Daarnaast werd gebruikgemaakt van registratiecijfers en werden tien dossiers van het Steunpunt Huiselijk Geweld (met gegevens van politie en hulp-

Wie slaat, doet dat over het algemeen niet omdat hij dat leuk vindt

verlening) bestudeerd. De centrale vraag van het onderzoek was: 'Hoe functioneert de uitvoering en op welke wijze draagt het huisverbod bij aan de bestrijding van huiselijk geweld?' Om te beginnen: over de benodigde samenwerking zijn de professionals van politie, GGD en diverse hulpverleningsorganisaties (zeer) tevreden – dat is opvallend, gezien de relatief korte tijd dat de wet van kracht is. Ook de handhaving, informatie-uitwisseling en de kwaliteit van de hulpverlening vindt een meerderheid 'goed' of 'voldoende', al geven de professionals wel te kennen dat de eigen expertise beter zou kunnen, vooral op het gebied van specifieke (dader)hulpverlening.

Het huisverbod

Bijzonder aan het tijdelijk huisverbod is dat het kan worden opgelegd zonder dat er een strafrechtelijk feit aan ten grondslag ligt. Van de bedoeling van de wet om een *time-out* te organiseren, komt landelijk niet veel terecht: vaak (landelijk in 90 procent van de gevallen) wordt een huisverbod alleen ingezet als de pleger is aangehouden en een strafrechtelijk traject in het verschiet ligt. Toch heeft de wet wel degelijk een preventieve uitwerking. Vóór het tijdelijk huisverbod werd een verdachte aangehouden en mocht hij na een aantal verhoren weer gaan (soms in afwachting van een proces). Nu kan een dader een huisverbod worden opgelegd, waardoor hij niet een paar uur later weer de gezamenlijke woning binnenstapt. Dit leidt wel meteen tot het volgende probleem: waar gaat de vermoedelijke dader, de 'uithuisgeplaatste', dan heen als hem een huisverbod is opgelegd? Het bieden van onderdak aan hem (meestal een man) is niet wettelijk geregeld, en veel mannen hebben er moeite mee dat te vinden. Een ruime meerderheid lukte het volgens ons onderzoek niet om één vast adres te vinden voor de duur van het huisverbod. Het kwam voor dat de dader de nacht doorbracht in een hotel, maar ook slapen in een auto of zelfs in de openlucht kwam voor. Een groot nadeel hiervan is dat de uithuisgeplaatste bezig is met overleven en met onderdak vinden, en niet met het huiselijk geweld. Zo vertelt een man van 27, die vijf jaar een relatie heeft met zijn partner: 'Omdat wij financieel slecht zaten op dat moment en ik totaal geen ander verblijfadres had, moest ik dus eerst naar een dure

jeugdherberg en daarna naar een hotel, waardoor ik hierover later weer ruzie kreeg met mijn partner.' Volgens de professionals is daarom hulp bieden bij het vinden van onderdak een voorwaarde voor het succes van een huisverbod. En juist die opvang schiet tekort. Voor de opvang en ondersteuning aan de uithuisgeplaatsten geeft maar een derde van de professionals een 'goed' of 'voldoende'. Een derde zegt dat de opvang en ondersteuning niet voldoende is, maar ook niet onvoldoende en een derde geeft aan dat deze 'onvoldoende' of 'slecht' is.

Hulpverlening

Beter is het gesteld met de opvang en ondersteuning van de achterblijvers. Geen van de professionals geeft daarvoor een onvoldoende. Naar hun mening is er na het huisverbod ruimte voor bezinning die vaak gebruikt wordt om een keuze te maken over het al dan niet voortzetten van de relatie. Een snelle inzet van de hulpverlening helpt hierbij. Hoe snel gaat dat in de praktijk? Bij de achterblijvers vindt driekwart van de eerste gesprekken uiterlijk na één dag plaats, 17 procent moet twee of drie dagen wachten en 8 procent heeft het eerste gesprek na vier tot tien dagen.

Bij de uithuisgeplaatsten laat de snelheid te wensen over. Slechts 15 procent spreekt uiterlijk na één dag met een hulpverlener. Iets meer dan de helft (54 procent) voert het gesprek later dan vier dagen na het opleggen van het huisverbod. Dit trage contact komt mede doordat de uithuisgeplaatste bezig is met het zoeken naar onderdak en, als hij al een adres gevonden heeft, dit niet doorgeeft.

Foto: Pavel Jedlicka

De hulpverlening aan beide partners gezamenlijk komt mede hierdoor ook niet snel op gang. Dat is jammer, want om huiselijk geweld te stoppen is meer nodig dan hulpverlening aan de afzonderlijke partijen. Dit vraagt namelijk 'een systeemgerichte benadering' (Factsheet huiselijk geweld 2009). Met andere woorden: er moet gewerkt worden aan de manier waarop dader en slachtoffer op elkaar reageren, om zo ook geweld in de toekomst te voorkomen.

Achterblijvers en uithuisgeplaatsten

Hoe kijken de achterblijvers en uithuisgeplaatsten nu zelf tegen het huisverbod aan?

Stelt u zich eens voor: dader en slachtoffer hebben regelmatig ruzie. Op een dag meldt een van de burens dit bij de politie. Even later komt de politie, samen met een hulpverlener, het huis van dader en slachtoffer binnen. Ze nemen de (vermoedelijke) dader mee naar het bureau. Na een kort gesprek vertellen ze hem dat hij tien dagen zijn eigen huis niet in mag, en dat hij bovendien in die tijd geen contact mag hebben met zijn vrouw en kinderen. Dan zou je verwachten dat de uithuisgeplaatste niet meer wil meewerken aan wat dan ook. Toch blijkt het tegendeel.

Een hulpofficier van justitie ging af op een incidentmelding en schrijft: 'Het slachtoffer geeft aan dat ze regelmatig wordt geslagen. Heeft over haar hele lichaam blauwe plekken. Zegt toch van haar man te houden. (...) De dader zegt het huisverbod een oplossing te vinden. Hij verzoekt dringend om hulp!'

Van de uithuisgeplaatsten vonden vier op de tien het huisverbod op het

moment dat het werd opgelegd een goede oplossing. Nog eens twee op de tien vonden het huisverbod op het moment van opleggen weliswaar geen goed idee, maar achteraf wel. Eén uithuisgeplaatste zegt achteraf: 'Het was op dat moment nodig. Ben over de rooie gegaan.' Acht op de tien achterblijvers vonden het huisverbod een goede oplossing. De meesten geven aan dat ze het vooral prettig vonden om even tot rust te kunnen komen in hun eigen omgeving. Vooral uithuisgeplaatsten lopen tijdens het huisverbod tegen een aantal praktische problemen aan. Dat geldt niet alleen voor het vinden van onderdak, maar ook voor de financiën, sociale contacten en gezamenlijke bezittingen, zoals de auto. Veel van deze problemen waren er al, maar worden versterkt op het moment dat iemand uit huis wordt geplaatst.

*'Door de uithuisgeplaatste
letterlijk op straat te zetten,
verpest je de relatie'*

Onmacht

Wie slaat, doet dat over het algemeen niet omdat hij dat leuk vindt, maar uit stress of uit gevoelens van onmacht. Veelal spelen er andere problemen een rol. Een achterblijver vertelt: 'Mijn man heeft die donderdag op de brug gestaan om eraf te springen. Hij heeft dat gelukkig niet gedaan. Hij is nu opgenomen om van zijn verslaving af

te komen. Ik hoop dat hij nooit meer een honkbalknuppel pakt om op de stoelen en ons in te slaan. Ik weet zeker dat het goed komt met hem en met ons.'

In het merendeel van de situaties is sprake van gebruik van alcohol of drugs, of allebei. Ook sociaal isolement speelt vaak een rol. In de helft van de casussen zien we familie- of relatieproblemen, problemen met geld of op het werk, en vaak een combinatie daarvan. Meestal is er sprake van vier of meer problemen tegelijk. Opvallend is dat zes op de tien daders en zeven op de tien slachtoffers al vóór het huisverbod contact heeft met een hulpverlener over een of meer problemen. Achteraf blijkt dat er in deze periode ook al sprake was van geweld. Blijkbaar krijgen de hulpverleners daar geen vat op en lukt het hun niet om in gesprek te komen met daders en slachtoffers.

Dat de hulpverlening na een huisverbod wel op gang komt (ondanks de traagheid daarvan aan de uithuisgeplaatsten) kunnen we vermoedelijk toeschrijven aan het dwingende karakter van de hulp en de grotere acceptatiegraad van de betrokkenen doordat er op het moment van crisis (of snel daarna) hulp wordt geboden. Het zou heel goed kunnen dat bij de acceptatie van de hulpverlening tijdens het huisverbod ook meespeelt dat het verborgene (het geweld) op dat moment al een feit is en niet meer ontkend kan worden. Omdat de hulpverlening blijkbaar al een groot deel van deze doelgroep kent, kan het de moeite waard zijn de gezinsleden al eerder – met bijvoorbeeld confronterende gesprekken – het geweld bespreekbaar te laten maken. Wellicht

kan dit een huisverbod in een later stadium voorkomen.

Einde aan geweld

Professionals in Zuid-Holland Zuid geven gemiddeld een 7,2 voor het tijdelijk huisverbod als middel in de strijd tegen huiselijk geweld. Volgens hen worden de meeste achterblijvers en uithuisgeplaatsten zich ervan bewust dat huiselijk geweld niet acceptabel is. Ze zijn er allemaal van overtuigd dat het huisverbod bijdraagt aan het verminderen van het huiselijk geweld. Maar ook denkt bijna de helft dat het huisverbod bijdraagt aan een fysieke scheiding tussen de ruziënde partners.

De achterblijvers en uithuisgeplaatsten bevestigen dit beeld van de professionals. Ze zeggen allemaal dat zij zich ervan bewust zijn geworden dat geweld geen oplossing is. Het is maar de vraag in hoeverre het huisverbod heeft bijgedragen aan deze bewustwording. De meeste ouders weten wel dat ze fout zitten, maar doen het toch (weer): 'Alles is mijn schuld. Ik zou met ze gaan zwemmen, en wat doe ik? Ik sla ze in elkaar – en dat is niet de eerste keer.'

Ook zeggen ruim zeven op de tien van de achterblijvers en de uithuisgeplaatsten dat het huiselijk geweld is gestopt. Nader onderzoek laat zien dat het effect mede bereikt wordt doordat nog maar de helft van de betrokkenen met elkaar in één woning verblijft. Een simpele rekensom leert dat maar bij ongeveer twee op de tien gezinnen de geweldspiraal is doorbroken terwijl het gezin nog bij elkaar woont. Dat is niet verwonderlijk, omdat de hulpverlening aan achterblijvers beter op gang komt dan de gezamen-

lijke hulpverlening aan de partners en de hulpverlening aan de uithuisgeplaatsten. De ondersteuning van de hulpverleners bij het maken van een keuze leidt zo vaak tot een scheiding.

*'Ik hoop dat hij nooit meer
een honkbalknuppel pakt om
op de stoelen en ons in te
slaan'*

Gezamenlijke hulpverlening waarin beide partners anders leren omgaan met emoties en machteloosheid kan mogelijk leiden tot minder scheidingen en meer gezonde relaties. Bovendien kan dat ook voorkomen dat de man, als er toch een scheiding volgt, in een nieuwe relatie opnieuw gaat mishandelen en de vrouw zich opnieuw laat mishandelen.

*Annelies de Jong is onderzoeker bij het
Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD).*

Literatuur

- *Factsheet huiselijk geweld: feiten en cijfers.* Utrecht: MOVISIE, 2009
- Ferwerda, H., *Tot de dood ons scheidt. Een onderzoek naar de omvang en kenmerken van moord en doodslag in huiselijke kring.* Arnhem: Bureau Beke, 2010
- Ferwerda, H., *Huiselijk geweld: de deur op een kier.* Arnhem: Bureau Beke, 2004
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. *Memorie van toelichting. Regels strekkende tot het opleggen van een tijdelijk huisverbod aan personen van wie een ernstige dreiging van huiselijk geweld uitgaat (Wet tijdelijk huisverbod).* Vergaderjaar 2005-2006, 30 657, nr. 3
- Wet tijdelijk huisverbod. *Staatsblad* nr. 421, 9 oktober 2008